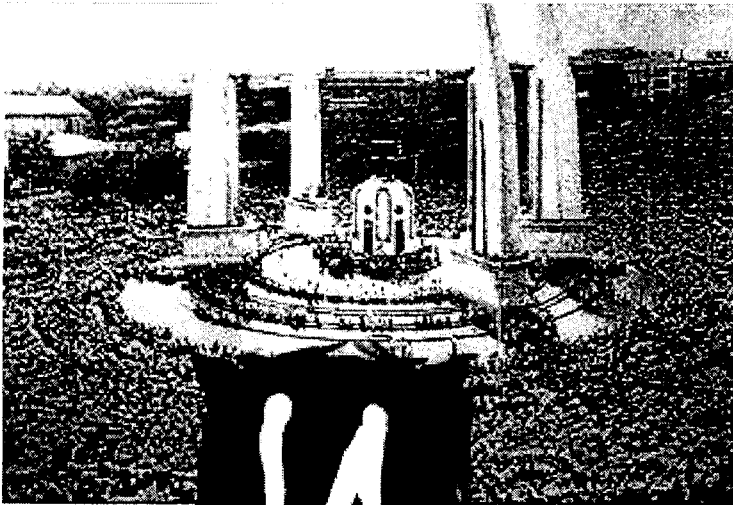

14 ตุลา
บันทึกประวัติศาสตร์
โดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

เอกสารวิชาการหมายเลข 2

โครงการ "บรรยายสาธารณะ-ตลาดวิชา- มหาวิทยาลัยประชาชน
30 ปี 14 ตุลา กับประชาธิปไตยไทย" 2516-2546

14 ตุลาคม

เหตุการณ์ที่รู้จักกันในนามสั้น ๆ ว่า “14 ตุลา” นั้น เป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทยเมื่อเดือนตุลาคม พุทธศักราช 2516 เยาวชนคนหนุ่มสาวที่เป็นนักเรียนนิสิตนักศึกษาได้ร่วมกับประชาชนจำนวนแสน เรียกร้องให้รัฐบาลคณะปฏิวัติโดยคณะประภาส-ณรงค์ ปลดปล่อยนิสิตนักศึกษา อาจารย์ และนักการเมือง 13 คนที่ถูกจับกุม ฐานเรียกร้องรัฐธรรมนูญ แต่กลับถูกรัฐบาลตั้งข้อหาว่ากระทำการผิดกฎหมาย มั่วสุมชักชวนให้มีการชุมนุมทางการเมืองในที่สาธารณะเกินกว่า 5 คน บ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐ เป็นกบฏภายในพระราชอาณาจักร และมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์

ระหว่างวันที่ 9-12 ตุลาคม นักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชนชุมนุมประท้วงโดยสันติวิธี ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันที่ 13 ประชามหาชนเดินขบวนสำแดงพลังครั้งยิ่งใหญ่ที่ดูประหนึ่งว่ากระแสคลื่นมนุษย์จักท่วมท้นถนนราชดำเนิน ในวันที่ 14-15 ถัดมาก็เกิดความรุนแรง เยาวชนคนหนุ่มสาวถูกปราบปรามด้วยอาวุธร้ายเป็นผลให้เกิดการลุกฮือขึ้นทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด และแล้วเผด็จการก็ล้มลง ผู้นำคณะปฏิวัติโดย คณะประภาส-ณรงค์ต้องลี้ภัยไปต่างประเทศ

นับแต่นั้นมาเหตุการณ์ 14 ตุลา ก็ได้รับการเล่าขานสืบต่อกันมาปีแล้วปีเล่า มีการขนานนามเหตุการณ์นี้ต่าง ๆ นานา เช่น วันมหาวิปโยค วันมหาปิติ การปฏิวัติคุกคาม การปฏิวัติของนักศึกษา

ความยิ่งใหญ่และผลกระทบของเหตุการณ์ต่อการเมืองการปกครอง
ของไทย ถูกนำไปเปรียบเทียบกับเหตุการณ์สำคัญ ๆ ก่อนหน้านั้น เช่น การ
ปฏิวัติ 24 มิถุนายน พุทธศักราช 2475 หรือกับเหตุการณ์ที่ตามมาภายหลัง
เช่น พฤษภาทมิฬ พุทธศักราช 2535 เป็นต้น

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มหากวีรัตนโกสินทร์ กล่าวถึงเหตุการณ์ 14
ตุลา ว่า

และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ
เป็นความมดความงมใช้ความชั่ว
อันอาจขุนอาจจันหม่นมัว
แต่ก็เริ่มจะเป็นตัวจะเป็นตน

พอเสียงร่ำร้องลงประกาศกล้า
ก็รู้ว่าวันพระมาอีกหน
พอปืนเปรี้ยงแปลบไปในมณฑล
ก็รู้ว่าประชาชนจะชิงชัย

(เพียงความเคลื่อนไหว
ประชาชาติ 5 ตุลาคม 2517)

แน่นอน ปรากฏการณ์ 14 ตุลา 2516 มิได้อุบัติขึ้นมาในเวลาเพียงไม่กี่
วันไม่กี่คืน แต่เป็นการสั่งสมของความกดดันของการเมืองการปกครองไทย
ที่อยู่ใต้ระบบเผด็จการเป็นเวลายาวนาน อยู่ภายใต้วัฏจักรแห่งความชั่วร้าย
หรือวงจรอุบาทว์ ที่มีการยึดอำนาจปฏิวัติรัฐประหารครั้งแล้วครั้งเล่า ร่างรัฐ

ธรรมเนียมขึ้นมาใหม่แล้วเลิกทิ้งทำลาย สิทธิเสรีภาพที่ประชาชนชาวไทยพึงมี
 พึงได้ถูกปฏิเสธและเหนียวแน่นเป็นเวลายาวนานหลายสิบปี อำนาจการเมือง
 การปกครองแทนที่จะเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน
 ก็ตกอยู่ในมือของคณาธิปไตยเพียงไม่กี่คน ทั้งนี้ โดยอาศัยกลไกของรัฐและ
 ข้าราชการทหาร ตำรวจ และพลเรือน เป็นเครื่องมือ

ในสมัยที่บ้านเมืองขาดสิทธิเสรีภาพและการปกครองในระบอบ
 ประชาธิปไตย ขบวนการนิสิตนักศึกษาก่อตัวขึ้นอย่างเงียบและช้า ๆ นัก
 เรียนนิสิตนักศึกษาเริ่มตระหนักในบทบาทและศักยภาพของ “คนหนุ่มคน
 สาว” เกิดจิตสำนึกในความเป็น “คนรุ่นใหม่” และก็เริ่มตั้งคำถามต่อความ
 “เป็นปัญญาชน” ของคน ดังที่ วิทยากร เชียงกูล นักศึกษาคนหนึ่งในสมัย
 นั้นปรารภว่า

ฉันเขว้ฉันเขลาฉันทิ้ง

ฉันจึงมาหาความหมาย

ฉันหวังเก็บอะไรไปมากมาย

สุดท้ายให้กระดาษฉันแผ่นเดียว

(เพลงเถื่อนแห่งสถาบัน

ยูงทอง วันสถาปนา 2511)

นักเรียนนิสิตนักศึกษาในทศวรรษ 2510 กลายเป็น “เยาวชน-คนหนุ่ม
 สาว-รุ่นใหม่” ที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจไทย
 คนรุ่นนี้เติบโตขึ้นมาในบรรยากาศของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศแต่

การพัฒนานั้นก็นำมาซึ่งปัญหาช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย ระหว่างชนบทกับเมือง ระหว่างภาคเกษตรกรรมกับภาคอุตสาหกรรม

เยาวชน-คนหนุ่มสาว-รุ่นใหม่ ตั้งคำถามต่อความไม่พัฒนาของการเมืองการปกครองไทยที่มีการสืบทอดอำนาจกันอยู่ในหมู่ของชนาธิปไตยจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สู่มหาพลถนอม กิตติขจร และทำท่าจะสืบทอดไปยังจอมพลประภาส จารุเสถียร ยึดเอากันมาเป็นเวลาทศวรรษ ในขณะเดียวกันเยาวชนเหล่านั้นก็ตั้งคำถามต่อระบบการเมืองของโลกในยุคสมัยของสงครามเย็นที่มีการแบ่งเป็น 2 ค่าย มีการเผชิญหน้ากันระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต มีการต่อต้านและปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง โดยเฉพาะในกรณีของสงครามอินโดจีน ประเทศไทยถูกดึงเข้าไปอยู่ท่ามกลางของความขัดแย้ง กลายเป็นฐานทัพของสหรัฐอเมริกา ที่จะใช้ในการทิ้งระเบิดทางอากาศโจมตีเวียดนาม กัมพูชา ลาว

ช่วงปีพุทธศักราช 2512-2515 เยาวชน-คนหนุ่มสาว-รุ่นใหม่ ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทเพื่อสังคมอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนเข้าร่วมสังเวยเหตุการณ์การเลือกตั้งทั่วไปในปีพุทธศักราช 2512 ออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท วิชาญวิจารณ์สังคม มีบทบาทเป็นพลังผลักดันให้เกิดนโยบายต่างประเทศที่ไม่ฝักใฝ่เฉพาะฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดต่อต้านการครอบงำทางเศรษฐกิจโดยต่างประเทศ ต่อต้านความหรุหราบุ่มเฟือย กังวลและห่วงใยการขาดดุลย์การชำระเงิน รวมไปถึงจนกระทั่งการเสนอแนวทางในการรักษาทรัพยากรและสภาพแวดล้อม ศิลปะและวรรณกรรมเพื่อชีวิต เยาวชน-คนหนุ่มสาว-รุ่นใหม่ รวมตัวกันต่อต้าน “ภัยขาว-ภัยเหลือง และภัยเขียว” รวมตัวกันเป็นกลุ่มอิสระตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับมหาวิทยาลัย ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นระดับวิทยาลัยการศึกษหรือ

วิทยาลัยครู เรื่อยลงไปจนถึงระดับโรงเรียนมัธยม และก็เกิดองค์กร เช่น ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (2513) ศูนย์กลางนักเรียนแห่งประเทศไทย

ระหว่างปีพุทธศักราช 2514-2516 ท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลงบทบาทเมืองระดับโลก นั่นคือจุดเริ่มต้นของการสิ้นสุดของความเย็น การเมืองระหว่างประเทศเปลี่ยนจากการเผชิญหน้าของ 2 ค่าย กลายเป็นการเมือง 3 เสา สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต และจีน ส่วนการเมืองภายในของไทยที่ดูว่าจะก้าวไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยบ้าง กล่าวคือ มีประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2511 และมีการเลือกตั้งทั่วไปเป็นครั้งแรกในรอบทศวรรษในปีพุทธศักราช 2512 ก็ตาม แต่ก็ปิดฉากลงอีกด้วยววงจรอุบาทว์ของการยึดอำนาจรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร “ปฏิวัติตนเอง” ในปีพุทธศักราช 2514

เมื่อถึงจุดนี้ พฤติกรรมของคณะปฏิวัติ ถนอม-ประภาส-ณรงค์ ก็กลายเป็นสิ่งที่สังคมไทยไม่สามารถจะยอมรับต่อไปอีกได้ การปิดกั้นเสรีภาพ ผวนกกับความรู้ประสิทธิภาพในการบริหารราชการ ความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจ ข้าวยากหามาแพง ข้าวสารขึ้นราคา การใช้อภิสิทธิ การเล่นพรรคเล่นพวก ในบรรยากาศที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ดูเหมือนจะมีพลังของนิสิตนักศึกษาเท่านั้นที่สามารถจะเป็นหัวหอก เคลื่อนไหว ถัดค้าน และผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ในบ้านเมือง

ปีพุทธศักราช 2518 ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย กลายเป็นศูนย์กลางของการแสดงออกซึ่งความไม่พอใจต่อการผูกขาดอำนาจของเผด็จการคณะปฏิวัติ เดินขบวนประท้วงสินค้าญี่ปุ่นในปลายปี 2515 ประณามการใช้อิทธิพลของเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปล่าสัตว์ ณ ห่งใหญ่ คัด

ด้านการลบชื่อหรือขับไล่นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง 9 คนออกใน
กลางปี 2516

ผลสุดท้ายเยาวชน-คนหนุ่มสาว-รุ่นใหม่ ก็ได้ข้อสรุปว่า ปราศจาก
เสียงซึ่งสิทธิเสรีภาพและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การแก้ไข
ปัญหาต่าง ๆ ของประเทศไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมก็เป็น
ไปไต่ยาก จากบทสรุปของการชุมนุมกรณีรามคำแหง 9 เมื่อ 21-22 มิถุนายน
2516 ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ก็นำมาซึ่งการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ

กวีนักศึกษาในนามของ รวี โคมพระจันทร์ สะท้อนความรู้สึกของยุค
สมัยออกมาว่า

ต้นเกิดเสรีชน

อย่ายอมทนกับหน้าฝัน

หอกดาบกระบอกรบปืน

หรือทนคลื่นกระแสเรา

(“เศษสาตร์” เถลิงถลอองวาระปิดดึกเรียนใหม่

คณะเศรษฐศาสตร์ มธ. 2515)

ศุกร์ 5 ตุลาคม 2516

ธีรยุทธ บุญมี อดีตเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย บัณฑิตวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะผู้ประสาน
งานกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ พร้อมด้วยสมาชิกประมาณ 10 คน เปิดแถลง
ข่าวที่บริเวณสนามหญ้าท้องสนามหลวง ด้านอนุสาวรีย์ทหารอาสา โดยมี
วัตถุประสงค์คือ

1. เรียกร้องให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญโดยเร็ว
2. จัดหลักสูตรสอนอบรมรัฐธรรมนูญสำหรับประชาชน
3. กระตุ้นประชาชนให้สำนึกและห่วงใยในสิทธิเสรีภาพ

ธีรยุทธ บุญมี นำรายชื่อผู้ลงนามเรียกร้องรัฐธรรมนูญ 100 คนแรก ประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ มาเปิดเผย เช่น พล.ต.ต.สง่า กิตติขจร นายเลียง ไชยกาล นายพิชัย รัตตกุล นายไขแสง สุกใส นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร รวมทั้งอาจารย์มหาวิทยาลัย เช่น ดร.เขียน ธีรวิทย์ ดร.บุญสนอง บุญโยทยาน ดร.ปราโมทย์ นาคทรรพ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช อาจารย์ทวี หมั่นนิกร เป็นต้น รวมทั้งจดหมายเรียกร้องจากนักเรียนไทยในนิวยอร์ก

ทันทีที่ข่าวนี้ออกมา พ.อ.ณรงค์ กิตติขจร รองเลขาธิการ ก.ต.ป. (คณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัตินิติราชการ) บุตรของจอมพลถนอม กิตติขจร และบุตรเขยของจอมพลประภาส จารุเสถียร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า มีอาจารย์ในมหาวิทยาลัยบางคนกำลังดำเนินการให้นักศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล และหากมีการเดินขบวนแล้วไม่ผิดกฎหมายอีก ก็จะนำทหารมาเดินขบวนบ้าง เพราะทหารก็ไม่อยากจะไปรบเหมือนกัน

เสาร์ 6 ตุลาคม 2516

สมาชิกของกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญประมาณ 20 คน เดินแจกใบปลิวและหนังสือ ซึ่งอัญเชิญพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไว้บนปก

“ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้า

ให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะ เพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาด และโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของราษฎร”

ผู้เรียกร้องถือป้ายโปสเตอร์ 10 กว่าแผ่น มีใจความเช่น “น้ำตาเราดกในเมื่อเราไร้รัฐธรรมนูญ” “จงคืนอำนาจแก่ปวงชนชาวไทย” “จงปลดปล่อยประชาชน” “ประชาชนต้องการรัฐธรรมนูญ” เป็นต้น กลุ่มเรียกร้องออกเดินจากบริเวณตลาดนัดสนามหลวง ไปบางลำภู ผ่านสยามสแควร์ และเมื่อถึงประตูน้ำ เวลาประมาณ 14.00 น. ก็ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจนครบาลและสันติบาลจับกุมไปทั้งหมด 11 คน ซึ่งมีทั้งอาจารย์ นิสิตนักศึกษา นักหนังสือพิมพ์และนักการเมือง ทั้งหมดถูกแจ้งข้อหา “มั่วสุมชักชวนให้มีการชุมนุมทางการเมือง” ผิดประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 4 ที่ห้ามชุมนุมเกินกว่า 5 คน ผู้ต้องหาถูกนำไปไว้ที่กองบังคับการตำรวจสันติบาลกอง 2 จนกระทั่งเวลาเที่ยงคืน จึงย้ายไปคุมขังไว้ที่โรงเรียนตำรวจนครบาลบางเขน ทางตำรวจปฏิเสธไม่ยอมให้เยี่ยมและห้ามประกัน

อาทิตย์ 7 ตุลาคม 2516

ตลอดช่วงบ่ายและค่ำของวันที่ 6 ถึงเช้าวันที่ 7 ตุลาคม เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการตรวจค้นสำนักงานตลอดจนบ้านพักของผู้ต้องหาและผู้เกี่ยวข้อง และได้จับนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงเพิ่มขึ้น 1 คน รวมเป็น 12 คน ตลอดระยะเวลาดังกล่าว ตัวแทนของนิสิตนักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ พยายามวิ่งเต้นที่จะเข้าเยี่ยมและประกันเพื่อนของตน

13.00 น. ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยออกแถลงการณ์มีใจความตอนหนึ่งว่า “จากการกระทำของกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เป็นการดำเนินการโดยเปิดเผยและสันติวิธี เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องสิทธิ

เสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตยแต่รัฐบาลได้สั่งจับบุคคลกลุ่มนี้แล้ว
สร้างสถานการณ์ขึ้นเพื่อยึดยึดข้อหาร้ายแรงแก่ประชาชนกลุ่มนี้เป็นการ
ต่อเจตนารมณ์ที่แท้จริงของรัฐบาลที่ไม่ต้องการให้ประชาชนได้เข้าใจถึง
สิทธิและเสรีภาพอันชอบธรรมตามระบอบประชาธิปไตยเพื่อตนจะได้
ครองอำนาจไปตลอดกาล และไม่มีรัฐบาลที่ไหนในโลกที่จะปราบปราม
ประชาชนที่เรียกร้องสิทธิเสรีภาพ นอกจากรัฐบาลของพวกเขาเผด็จการ
ฟาสซิสต์และคอมมิวนิสต์เท่านั้น”

ในขณะเดียวกันองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หรือ
อมธ. ก็มีการเคลื่อนไหวเรียกประชุมด่วน มีมติให้ศึกษาสถานการณ์ คิด
โปสเตอร์ชี้แจงข้อเท็จจริง

จันทร์ 8 ตุลาคม 2516

ตอนเช้า วันแรกของการสอบประจำภาคของมหาวิทยาลัยธรรม
ศาสตร์ มีโปสเตอร์โจมตีรัฐบาลปิดตัวบริเวณ ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร นักศึกษาชุมนุมอภิปรายโจมตีรัฐบาลเรียกร้องให้ปล่อยผู้ถูก
จับกุมทั้งหมด ให้รัฐบาลชี้แจงเรื่องรัฐธรรมนูญให้ชัดเจน พร้อม ๆ กันนี้นัก
ศึกษาศาสนาบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ก็เข้าชื่อถึงนายกรัฐมนตรี ให้ความ
เป็นธรรมแก่ผู้ถูกจับกุม

วันเดียวกันนี้ พล.ต.ต.ชัย สุวรรณสร ผู้บังคับการตำรวจสันติบาลได้
ออกหมายจับนายไขแสง สุกใส อดีตนักการเมืองในข้อหาว่าอยู่เบื้องหลัง
กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ส่วนจอมพลประภาส จารุเสถียร ผู้ดำรงตำแหน่ง
ทั้งรองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรักษาการ
อธิบดีกรมตำรวจ ให้สัมภาษณ์ด้วยข้อความที่เสมือนระเบิดลูกใหญ่กว่า

กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญมีแผนจะล้มรัฐบาล และกล่าวว่ามี การค้นพบ

เอกสารคอมมิวนิสต์ทั้งภาษาไทย จีน และอังกฤษ เป็นจำนวนมาก

อนึ่ง จากบันทึกรายงานการประชุมกระทรวงมหาดไทยครั้งที่ 28/2516 วันจันทร์ที่ 8 ตุลาคม 2516 ซึ่งมีจอมพลประภาส จารุเสถียร เป็นประธานนั้น ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องการเรียกร้องรัฐธรรมนูญและมีความเห็นว่าทางราชการอาจจะทำการปราบปรามผู้เรียกร้อง ทั้งยัง “เชื่อว่านิสิตนักศึกษาจะเสียไปราว 2 เปอร์เซ็นต์จากจำนวนเป็นแสนคน” โดยอ้างว่า “จำเป็นต้องเสียสละเพื่อความอยู่รอดของบ้านเมือง”

บ่ายวันนั้น นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เปิดอภิปรายที่หน้าหอประชุมใหญ่ และขึ้นรถไปเยี่ยมเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนตำรวจนครบาลบางเขน ต่อมาคณาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ส่งตัวแทนประมาณ 60 คนไปเยี่ยมอาจารย์ทวี หมื่นนิกร 1 ใน 12 ผู้ต้องหา แต่ถูกปฏิเสธการเข้าเยี่ยม อาจารย์ทั้งหมดจึงลงชื่อพร้อมเขียนข้อความไว้ว่า We Shall Overcome

คำวันนั้น อมร.ประชุมลับ และมีมติให้เลื่อนการสอบไล่โดยไม่มีกำหนด นักศึกษากิจกรรมแยกย้ายกันเอาโซ่ล่ามประตูลอบปูนปลาสเตอร์อุด รูกุญแจห้องสอบ ตัดสายไฟฟ้าชำเพื่อให้อลิฟท์ใช้การไม่ได้

อังคาร 9 ตุลาคม 2516

เช้าตรู่ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปรากฏธงดำครึ่งเสาเหนือยอดโดม ประตูทางเข้ามีประกาศ “งดสอบ” ด้านท่าพระจันทร์มีผ้าผืนใหญ่ข้อความว่า “เอาประชาชนคืนมา” ส่วนอีกผืนว่า “เราเรียกร้องรัฐธรรมนูญเป็นกบฏหรือ” นักศึกษาเมื่อเข้าห้องสอบไม่ได้ต่างทยอยไปชุมนุมและฟังการอภิปรายโจมตีรัฐบาลอย่างเผ็ดร้อน ณ บริเวณลานโพธิ์ ซึ่งนำโดยสองนักศึกษาชาวยุติชน เสกสรรค์ ประเสริฐกุล และเสาวนีย์ ลิ้มมานนท์ มีนัก

ศึกษาแพทย์ศิริราช ค่อย ๆ ข้ามฟากมาสมทบ ส่วนที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร ชุมนุมเป็นวันที่สอง ออกแถลงการณ์ให้ปล่อยผู้ต้องหาภายใน
วันที่ 15 ตุลาคม และให้ประกาศรัฐธรรมนูญในวันที่ 10 ธันวาคม ที่
มหาวิทยาลัยรามคำแหง นักศึกษาเริ่มชุมนุมอภิปรายเรียกร้องให้รัฐบาล
ปล่อยตัวผู้ถูกจับกุม และให้มหาวิทยาลัยเลื่อนการสอบ

บ่ายวันนั้น ฝนตกโปรยปราย สถานักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ประชุมฉุกเฉิน มีมติให้ทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาทั้ง
13 คน ให้อริการบดีเลื่อนการสอบออกไปให้ต่อสู้ด้วยวิธีอหิงสา ประท้วง
ตลอดวัน ตลอดคืน หากไม่ได้ผลให้ใช้วิธีรุนแรง

บ่ายวันเดียวกันนั้นอาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 205 คน ทำ
หนังสือถึงนายกรัฐมนตรีขอให้ “พิจารณาปล่อยบุคคลเหล่านี้เพื่อป้องกันมิ
ให้สถานการณ์ลุกลามและรุนแรงยิ่งขึ้น”

รัฐบาลตอบโต้ด้วยการที่จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี
ประกาศใช้มาตรา 17 แห่งธรรมนูญการปกครองกับผู้ต้องหา ซึ่งให้อำนาจ
เบ็ดเสร็จแก่นายกรัฐมนตรีโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมทางกฎหมายแต่
อย่างใด พร้อมกันนั้นทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐก็ประกาศสั่งห้ามให้นิสิตนัก
ศึกษาปฏิบัติตามกำหนดการสอบอย่างเคร่งครัด

คืนนั้น ฝนตกหนาเม็ด ผู้ร่วมชุมนุมหลายหน้ไม่ บ้างกางร่ม บ้างเอา
หนังสือพิมพ์คลุมหัว ฟังการอภิปรายโจมตีรัฐบาล สลับกับการแสดงละคร
เสียดสีการเมือง เกือบเที่ยงคืนฝนตกหนัก อากาศหนาวผู้ร่วมชุมนุมจึงย้าย
จากลานโพธิ์เข้าไปในหอประชุมใหญ่

พุธ 10 ตุลาคม 2516

สายวันนั้น ผนหยุดตก นักศึกษาทยอยกลับมาชุมนุมที่ลานโพธิ์พร้อมกับนำคำแถลงการณ์มาอ่านเผยแพร่ เช่น คณาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหงคัดค้านการกระทำของรัฐบาล อาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขอให้รัฐบาลรอบคอบ สภาอาจารย์ธรรมศาสตร์เห็นว่าการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตใจเพื่อประโยชน์แก่สังคมเป็นส่วนรวม เป็นสิทธิขั้นมูลฐานของประชาชนทุกคนในอาระประเทศ สโมสรเนติบัณฑิตแถลงว่าการกล่าวหาบุคคลทั้ง 13 “เป็นการจงใจใส่ความอันเป็นเท็จ” สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลแถลงว่า “บุคคลใดที่ทำการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจแห่งปวงชนแล้ว ถือว่ากลุ่มบุคคลนั้นได้กระทำเพื่อชาติ เพื่อประชาชน ส่วนทางองค์การนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กล่าวว่า จะดำเนินการประท้วงจนกว่าจะประสบผลสำเร็จ ในขณะที่เดียวกันศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ก็ก้าวเข้ามารับช่วงงานชุมนุมอย่างเป็นทางการจาก อมร. พร้อมทั้งออกแถลงการณ์วิงวอนให้ประชาชนร่วมต่อสู้ มิฉะนั้นแล้ว “ประเทศไทยก็ยังคงอยู่ในโลกมืดของอำนาจธรรม ไม่มีทางที่จะเห็นแสงสว่างแห่งคุณธรรมไปได้เลย”

วันพุธที่ 10 ตุลาคม ลานโพธิ์ได้กลายเป็นศูนย์กลางของการชุมนุมนับแต่เที่ยงวัน นักศึกษาวิทยาลัยครูพระนคร วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และวิทยาลัยครูธนบุรี ประมาณ 1 พันคนก็มาถึง ติดตามมาด้วยนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ในช่วงบ่าย พร้อมทั้งมีข่าวว่าวิทยาลัยวิชาการศึกษา 8 แห่งทั่วประเทศ จะหยุดเรียนตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ที่สำคัญก็คือ นักเรียนมัธยมและนักเรียนอาชีวะ ทั้งจากวิทยาลัยและสถาบันในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ต่างก็ส่งตัวแทนขึ้นมาประกาศงดสอบ

งดเรียน ผู้แทนนักเรียนอาชีวะประกาศร่วมต่อสู้ นักเรียนช่างกลคนหนึ่ง
ตะโกนว่า “ถ้าต้องการเครื่องทุนแรง ก็ขอให้บอกมา” วันนั้นการชุมนุมแน่น
ชนิดเป็นหมื่น เต็มลานโพธิ์และระเบียงคณะศิลปศาสตร์ จนต้องมิมติให้
ย้ายการชุมนุมไปยังสนามฟุตบอล

ในวันเดียวกันนี้รัฐบาลได้เพิ่มความตึงเครียดของสถานการณ์ขึ้น โดย
ที่จอมพลถนอม กิตติขจร ให้สัมภาษณ์ว่าพบหลักฐานฝ่าฝืนลัทธิ
คอมมิวนิสต์จึงตั้งข้อหาคอมมิวนิสต์อีกกระทงหนึ่ง

พฤษภาคม 11 ตุลาคม 2516

เช้าตรู่วันที่ 11 ตุลาคม นิสิตนักศึกษานิมนต์พระสงฆ์ประมาณ 200
รูป ทำบุญตักบาตรในบริเวณสนามฟุตบอล แล้วอภิปรายโจมตีรัฐบาลต่อ
ตั้งแต่ช่วงเช้า นักเรียนนิสิตนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ ทอยเข้าเป็นทิวแถว
อย่างมีระเบียบ นิสิตเกษตรฯ งดสอบ เช้ารถ 70 คัน ประมาณ 4 พันคนมุ่งสู่
ธรรมศาสตร์ นักศึกษา วิทยาลัยครูจันทระเกษมตามมาสวมทับอีก 33 คัน นัก
เรียนช่างกล นักศึกษารามคำแหง นักศึกษาวิทยาลัยครูต่าง ๆ มาถึงในเวลา
ต่อมา จนทำให้มีผู้ร่วมชุมนุมประมาณ 5 หมื่นคน โฆษกบนเวทีด้านตึก
อมร. ด้านแท่งน้ำกล่าวว่า ฟุ้งนี้นักเรียนอนุบาลจะมาชุมนุมด้วย

ตอนสายวันนั้น จอมพลประภาส จารุเสถียร เริ่มเจรจาด้วยการให้
นายสมบัติ ธำรงธัญญาวสั เลขานุการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย
และคณะเข้าพบ ทั้งสองฝ่ายตกลงกันไม่ได้ ฝ่ายนิสิตนักศึกษายืนยันให้
รัฐบาลปล่อยตัวผู้ต้องหาทั้ง 13 คน แต่รัฐบาลยืนยันจะดำเนินการด้วย
มาตรา 17 ในคืนนั้นก็มีการประชุมคณะรัฐมนตรีเป็นการด่วน ตั้งศูนย์ปราบ

ปรามจลาจลขึ้นที่สวนรื่นฤดี มีจอมพลประภาส จารุเสถียร เป็นผู้อำนวยการ

คืนวันนั้นเช่นกัน การชุมนุมดำเนินไปอย่างเผ็ดร้อนและแน่นขนัด นักเรียนนิสิตนักศึกษาได้รับความสนับสนุนจากหลายทิศหลายทาง มีทั้งเงินบริจาคหลายแสนบาท มีทั้งอาหารและผลไม้หลังไหลเข้ามาไม่ขาดสาย นักเรียนไทยจากสหรัฐอเมริกา เยอรมนี และออสเตรเลีย ส่งจดหมายมาสนับสนุนการต่อสู้พร้อมส่งเงินบริจาคสมทบ

ศุกร์ 12 ตุลาคม 2516

หลังการชุมนุมติดต่อกันเป็นเวลา 3 วัน 3 คืน ถนนทุกสายของผู้ฝักใฝ่หาเสรีภาพและประชาธิปไตย ก็มุ่งสู่ธรรมศาสตร์ การจราจรบนถนนในกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะสายที่จะไปธรรมศาสตร์ติดขัดขนาดหนัก คลาคล่ำไปด้วยขบวนนักเรียนนิสิตนักศึกษา ที่ถือป้ายและโปสเตอร์เดินมุ่งสู่ธรรมศาสตร์ ขบวนแล้วขบวนเล่า มีทั้งจากในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ตั้งแต่ระดับประถมไปจนถึงสูงกว่าปริญญาตรี จากภาครัฐและภาคเอกชน ยิ่งสายคนก็ยิ่งแน่น ในสนามฟุตบอลมีคนร่วมชุมนุมเป็นจำนวนแสน

12.00 น. ของวันนั้น ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ออกแถลงการณ์ยื่นคำขาดว่า ให้รัฐบาลปลดปล่อยบุคคลเหล่านั้นภายในเวลา 24 ชั่วโมง นับตั้งแต่วันที่ 12 ตุลาคม 2516 เป็นต้นไป หากในเวลา 12.00 น. ของวันที่ 13 ตุลาคม 2516 ทางศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ยังมิได้รับคำตอบอันเป็นที่พอใจ ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยจะได้พิจารณาใช้มาตรการในขั้นเด็ดขาดต่อไป”

ตอนบ่าย พลตรีประกอบ จารุมณี อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ เรียกผู้แทนหนังสือพิมพ์เข้าไปกำชับเกี่ยวกับการรายงานข่าว ประามมิให้ใช้คำว่า “หวั่นจะนองเลือด” ไม่ให้ใช้คำว่าคนมาชุมนุมเป็น “แสน” บ้าง ทั้งนี้สืบเนื่องจากการที่หนังสือพิมพ์รายวันทั้งภาษาไทยและอังกฤษเช่น ประชาธิปไตย ไทยรับ เคลินิวส์ สยามรัฐ ตลอดจน The Nation และ Bangkok Post ได้ติดตามรายงานข่าวอย่างมีประสิทธิภาพเป็นผลให้การเรียกร้องรัฐธรรมนูญเป็นที่รับรู้ในคนหมู่มากอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนทั่วประเทศทำให้นักเรียนนิสิตนักศึกษาของสถาบันการศึกษาในต่างจังหวัดมีการเคลื่อนไหวชุมนุมประท้วงสอดคล้องกันไปกับปรากฏการณ์ในกรุงเทพฯ เช่น ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จากการชุมนุมที่เข้มข้นและจำนวนมากมายมหาศาลหลายแสนนี้ ทำให้รัฐบาลจำต้องยอมให้มีการประกันตัวผู้ต้องหา มีผู้เสนอประกันตัวให้ แต่ผู้ต้องหาทั้ง 13 ไม่ยอมรับการประกัน เนื่องจากไม่รู้จักผู้ค้ำประกันแต่อย่างใด ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแถลงว่าการที่รัฐบาลยอมให้ประกันตัวและดูเหมือนจะอุปโลกลผู้ค้ำประกันนั้น เป็นการบ้ายเบี่ยงเจตนาารมณ์ ศูนย์ฯ ยืนยันที่จะให้ปล่อยตัวโดยไม่มีเงื่อนไข

คืนนั้น การชุมนุมประท้วงดำเนินต่อไป คลื่นมนุษย์เบียดเสียดอัดเบียดกันอยู่กว่า 2 แสนคน คืนนั้น อาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ส่วนหนึ่งนำตัวแทนนักศึกษา 2 คนเข้าไปรายงาน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐานให้แนวความขึ้นกราบบังคมทูลให้ทรงทราบสถานการณ์และการกระทำของนิสิตนักศึกษาต่อไปในคืนวันนั้นเช่นกัน วิทยุกรมประชาสัมพันธ์ได้

ประกาศเตือนพ่อแม่ผู้ปกครองมิให้ปล่อยลูกหลานมาร่วมชุมนุม โดยอ้างว่า มีนักเรียนหรือบุคคลกลุ่มหนึ่งเตรียมการที่จะใช้อาวุธ

อย่างไรก็ตาม ฝ่ายข่าวของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ได้รับข่าวว่ามีการเสริมกำลังทหารอย่างแน่นหนาบริเวณสวนรื่นฤดี บางแห่งมีการนำรถหุ้มเกราะ รถดับเพลิงทหาร รถถังออกมาตั้ง ทางตำรวจโรงพักชนะสงคราม มีตำรวจหนาแน่น มีการจ่ายอาวุธและกระสุนเต็มอัตรา และได้ร่วมกับตำรวจสายตรวจนครบาล ทั้งทหารและตำรวจต่างก็มีแผนในการปราบปราม จลาจล โดยจะใช้ทหารราบ 11 รักษาพระองค์ ทหารพลร่มจากศูนย์สงครามพิเศษ และรถถังจากกองพันทหารม้าที่ 4 มีกำลังหนุนจากกองพลทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์และทหารจากกองพล ปตอ. ส่วนทางด้านตำรวจนั้นจะใช้กำลังจากศูนย์ปราบปรามพิเศษนครบาล บางเขน

เสาร์ 13 ตุลาคม 2516

วันนี้เป็นวันแห่งคำขาดของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย เป็นวันที่ทุกคนรอคอยด้วยใจระทึก การประท้วง ชุมนุม อภิปราย สลับการร้องเพลง การแสดงละคร การอ่านบทกวีดำเนินไปตลอดคืน จนกระทั่งฟ้าสาง เมื่อเวลาประมาณตี 5 นายสมบัติ ธำรงธัญวงศ์ พร้อมด้วยกรรมการศูนย์ฯ ได้นำการร้องเพลงชาติและกล่าวสาบานต่อที่ชุมนุม ที่จะเกิดทุนชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ เข้าวันนั้นนักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชนแน่นขนัดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จนกระทั่งล้นทะลักออกไปบริเวณรอบนอก ทุกคนต่างรอคอยเวลา 12.00 น.

และแล้ว เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ผู้นำนักศึกษาที่ได้รับแต่งตั้งเฉพาะกิจเป็นหัวหน้าปฏิบัติการเดินขบวน ก็ประกาศว่า “พี่น้องชาวไทยที่รักทั้ง

หลายเราได้ให้โอกาสรัฐบาลมานานแล้ว 5 วัน 5 คืน ที่เราได้นั่งอดตาหลับ
ขับตานอน ตามแดดตากน้ำค้าง เพื่อเรียกร้องสิทธิของเรา ได้รับการเพิกเฉย
ความไม่แยแสจากรัฐบาล 24 ชั่วโมงที่เรายืนคำขาดใกล้จะมาถึงแล้ว ท่าน
พร้อมแล้วใช่ไหม? ที่จะใช้มาตรการขั้นเด็ดขาดกับสองตระกูลกินเมือง
เหล่านั้น”

“ในที่สุด....เที่ยงตรงของวัน (เสาร์) ที่ 13 ตุลาคม....ทุกคนยืนขึ้น
พร้อมจะออกไปเผชิญกับทุกสิ่งทุกอย่างที่อาจจะเกิดขึ้น....กรรมการศูนย์ฯ
นำมวลชนสวดมนต์ ร้องเพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี ตามด้วย
เสียงไซโยให้ร้องอย่างสนั่นหวั่นไหว”

“รูปขบวนซึ่งได้รับการเตรียมไว้อย่างดี....ก็เริ่มทะลักออกจาก
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน่วยคอมมานโดทะเลลงฝ่าฝูงชนเป็นรูปหัวหอ
กตามด้วยทัพธง ซึ่งเป็นนักศึกษาหญิงล้วน....”

(สมาน เลือกลงหัก วันมหาปิติ)

12.30 น. รถบัญชาการ “เริ่มตีวงกลับ....กองอาสาสมัครหญิงถือธง
ไตรรงค์จัดแถว และเริ่มเดินออก ติดตามด้วยแถวอาสาสมัครหญิงถือธง
ธรรมจักร และอัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์.... หน่วยหมีและหน่วยกล้าตาย
ชายรวมพล....มีกระสอบข้าวและพริกไทยไว้สู้กับสุนัขตำรวจ มีตะขอและ
เชือกพลาสติกไว้จัดการกับเครื่องกีดขวาง.... ท้ายขบวน.... มีรถบรรทุกน้ำ
และถุงพลาสติกกระดาษเช็ดหน้า.... ไว้ป้องกันแก๊สน้ำตา”

(ภูมิสัน โจรณ์เลิศจรรยา วันมหาปิติ)

“ตอนนี้งานรถบัญชาการขับตัวออกมา....หน่วยกนก 50 ออกมา

อารักขา....มวลชนก็ทะลักตามมาจากสนามฟุตบอล.....ผู้คนระบายออกจากสนามฟุตบอลที่ละข้าง ระหว่างแถบซ้ายของทาง ลอดใต้ตึกโดมกับแถบขวาสลับกัน ประมาณบ่าย 2 โมงกว่า ผู้ชมยังออกไม่ถึงครึ่งสนาม....คลื่นมนุษย์ไหลมาอย่างกับน้ำป่าไหลท่วมธรรมชาติ ผู้ชมเคลื่อนตัวออกจากสนามฟุตบอลมาออกกันอยู่เต็มปากทางลอดตึกโดมแล้วก็ไหลลอดตึกโดยเลี้ยวขวาไปตามถนน เป็นแนวยาวเหยียด....ระลอกแล้วระลอกเล่าจาก 12.30 น. จนถึง 15.30 น. ลอดใต้ตึกห้องสมุดทางด้านประตูท่าพระอาทิตย์เลียบเชิงสะพานปิ่นเกล้า แล้วเข้าถนนพระราชดำเนิน ข้ามสะพานผ่านพิภพลีลา มุ่งสู่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยประมาณกันว่าวันนั้นมีนักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชนเข้าร่วมเดินขบวนถึงกว่า 5 แสนคน และมีการถ่ายทอดออกโทรทัศน์ทางช่อง 4 และช่อง 7 การจัดรูปขบวนของนักเรียนนิสิตนักศึกษาในวันนั้น จัดเป็นแถวรูปหน้ากระดาน 5 ขบวนอย่างเป็นระเบียบ พร้อมด้วยสัญลักษณ์ของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่นำมาใช้ในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ และมีขบวนรถบรรทุกขนาดเล็กจำนวน 13 คัน ที่มีศูนย์กลางอยู่ที่รถบัญชาการ ตามมาด้วยรถพยาบาล รถสวัสดิการ รถเสบียง รถพัสดุแสงเสียงและไฟฟ้า และระระวังหลัง

การเดินขบวนครั้งยิ่งใหญ่นี้มีการเตรียมการป้องกันรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด ทั้งนี้เพราะกระแสข่าวว่า อาจจะมีการปราบปรามจากทหารและตำรวจเล็ดลอดออกมาเป็นระยะ ๆ ดังนั้น นักเรียนอาชีวะที่ประกอบกันเข้าเป็นหน่วยรักษาความปลอดภัย จึงกระจายออกเป็นถึง 10 หน่วยด้วยกัน คือ หน่วยคอมมานโด หน่วยหมี หน่วยเฟื่องป่า หน่วยฟันเฟื่อง หน่วยเซฟ หน่วยกนก 50 หน่วยวิษณุ หน่วยช้าง หน่วยเสือเหลือง และหน่วยจ๊อด

วันนั้น ตลอดวันของเสาร์ที่ 13 ตุลาคม ในขณะที่การเดินทางบนรถโดยสารสาธารณะตามถนนต่าง ๆ ตัวแทนของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาได้เข้าพบเจรจากับ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี เมื่อได้รับคำตอบว่าจะปล่อยผู้ต้องหาทั้ง 13 คน และจะร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จภายใน 1 ปี จากนั้นตัวแทนของศูนย์กลาง ก็ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อเวลา 16.20-17.20 น.

17.30 น. เสกสรรค์ ประเสริฐกุล หัวหน้าปฏิบัติการเดินขบวน สังกัดกลุ่มแนวร่วมจากอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยมุ่งสู่ลานพระบรมรูปทรงม้า พร้อมกับ การที่กรรมการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยกลับเข้ามาพบจอมพลประภาส จารุเสถียร อีกครั้งหนึ่งระหว่าง 17.40-18.30 น. เพื่อทำหน้าที่สื่อสารตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษร

20.00 น. วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ประกาศว่ารัฐบาลยอมรับข้อเสนอของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ขอมปล่อยผู้ต้องหา และจะประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ในปีต่อไป ตัวแทนของนิสิตนักศึกษาและผู้แทนพรรคฝ่ายค้านต่าง ๆ ได้มีการสลายตัวของฝูงชนที่ยังคงชุมนุมอยู่เป็นเรือนแสน บรรยากาศทั่วไปเต็มไปด้วยปัญหาการติดต่อประสานงาน ความตึงเครียด และข่าวลือต่าง ๆ นานา ในทางซ้ายต่อหน้านิสิตนักศึกษา กรมประชาสัมพันธ์ออกแถลงการณ์ว่า “ได้มีนักเรียนหรือบุคคลกลุ่มหนึ่ง เตรียมการที่จะใช้อาวุธร้ายแรงต่าง ๆ ในวันที่ 13 ตุลาคม 2516” และเมื่อ 22.00 น. ก็มีแถลงการณ์อีกว่า “บัดนี้ ปรากฏว่าได้มีบุคคลบางคนที่มีหน้าที่ศึกษาถือโอกาสอภิปรายโจมตีรัฐบาลและยุยงส่งเสริมให้เกิดความวุ่นวายต่อไป” 23.30 น. พีรพล ตรีเยเกษม นายก อมร. กระซิบกับเสกสรรค์ว่า บัด

นี้กรรมการศูนย์ที่ไปเข้าเฝ้าฯชะตาขาดหมดแล้ว ทำให้เสกสรรค์ ประเสริฐกุล สั่งเคลื่อนขบวนจากลานพระบรมรูปทรงม้าไปยังสวนจิตรลดา “เพื่อหวังเอาพระบารมีเป็นที่พึ่ง” เมื่อเวลาใกล้จะเที่ยงคืน

อาทิตย์ 14 ตุลาคม 2516

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสผ่านทางวิทยุและโทรทัศน์ เมื่อเวลา 19.15 น. ความตอนหนึ่งว่า “วันนี้เป็นวันมหาวิปโยค...เกิดการปะทะกัน และมีคนได้รับบาดเจ็บ...ความรุนแรงได้ทวีขึ้นทั้งพระนคร ถึงขั้นจลาจล...มีคนไทยด้วยกันต้องเสียชีวิต”

นับแต่หลังเที่ยงคืนของวันเสาร์ที่ 13 ตุลาคม นักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชนที่ชุมนุมประท้วงกันมาหลายวันหลายคืน ก็มารวมกันอยู่บริเวณหน้าสวนจิตรลดาอย่างแน่นขนัด “เพื่อหวังพระบารมีเป็นที่พึ่ง” เวลาประมาณตี 5 ขณะที่มีการเริ่มสลายตัวของฝูงชน ก็เกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้น เชิดสกล เมฆศรีวรรณ นักหนังสือพิมพ์ที่ทั้งเห็นเหตุการณ์วิกฤตและสูญเสียดวงตาไปหนึ่งดวงในวันนั้น เล่าเป็นประจักษ์พยานว่า ที่บริเวณหน้าสวนจิตรลดา ช่วงถนนพระราม 5 ใกล้กับถนนราชวิถี พ.ต.อ.วชิษฐ์ เฉษฐกูญชร ผู้แทนพระองค์ “ได้อ่านพระบรมราโชวาท ให้ฝูงชนฟังจบแล้วฝูงชนก็เริ่มสลายตัวตามพระราชประสงค์....กลุ่มนักเรียนอาชีวะถือว่าเป็นหน่วยกล้าตายที่มีอาวุธพวกไม้ แบปน้ำกันเกือบทุกคน ต่างได้ทั้งอาวุธ พร้อมกับทำลายระเบิดขวด....ฝูงชนที่จะกลับทางถนนราชวิถี (กลับ) ถูกสกัดกั้นด้วยตำรวจคอมมานโด....ตำรวจเหล่านี้มีไม้พลอง โล่ หวาย และปืนยิงแก๊สน้ำ

ดา....ภายใต้การบัญชาการของ พล.ต.ท.มนต์ชัย พันธุ์คงชื่น (ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ) และ พล.ต.ต.ณรงค์ มหานนท์ (บัญชาการตำรวจนครบาล) ผู่ชน....เมื่อรู้แน่ว่าไม่ได้รับการอนุญาตให้ผ่านออกไป....ก็เริ่มมีปฏิกิริยาด้วยการใช้ข้าวห่อข้างป่าใส่ตำรวจ....ผู่ชนที่ถูกสกัดกั้นรายหนึ่ง ได้ใช้ท่อนไม้ข้างใส่ถูกตำรวจได้รับบาดเจ็บรายหนึ่ง....หลังจากนั้นให้หลังไม่ถึงสิบนาที รถตำรวจที่ใช้ปราบจลาจลติดไซเรนสองคัน ก็พุ่งเข้าใส่กลุ่มผู่ชน โดยมีตำรวจคอมมานโดสวมหมวกกันน็อกทั้งนครบาลและกองปราบ พร้อมด้วยสองนายตำรวจผู้เฒ่าจากคดีทุ่งใหญ่....ก็ตามเข้าไปใช้กระบองหวดเข้าผู่ชนทันที ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่....การนองเลือดได้เริ่มจากจุดนี้....สร้างความเคียดแค้นให้ผู่ชนมากขึ้น เมื่อเห็นเด็กนักเรียนหญิงคนหนึ่งถูกเบียดตกคลอง....และเด็กนักเรียนหญิงอีกคนหนึ่งถูกแก็สน้ำตาลัมฟุบ....ผู่ชนที่หนีได้ก็ปีนป่ายกำแพงเข้าไปในสวนสัตว์ และใช้ก้อนหินข้างป่าใส่ตำรวจ อีกส่วนหนึ่งก็ตรูกันเข้าวังสวนจิตรฯ โดยมีมหาดเล็กเป็นคนเปิดให้เข้าไป การปะทะใช้เวลาประมาณ 15 นาที คือเริ่มตั้งแต่เวลา 6.30 ถึง 6.45 น."

(เชิดสกุล เมฆศิริวรรณ

“ฟ้าสาบที่ข้างสวนจิตรฯ” วันมหาปิติ)

จากจุดปะทะเล็ก ๆ ณ บริเวณหน้าสวนจิตรลดาฯ เหตุการณ์ก็บานปลายลุกลามไปอย่างที่ไม่มีการคาดคิดไว้ รัฐบาลใช้กำลังทหารและตำรวจปราบปรามผู้ชุมนุมประท้วงอย่างรุนแรง ในขณะที่นักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชนตอบโต้ด้วยการก่อความวุ่นวาย บุกเข้ายึดและทำลายสถานที่

บางแห่งที่เป็นสัญลักษณ์ของอำนาจเผด็จการคณะปฏิปไตยมายายยึดกรรม
ประชาธิปไตยให้ข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนตลอดจนสถานีตำรวจ

นับแต่ 10.00 น. เป็นต้นไป รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์เป็นระยะ ๆ
กล่าวหาว่ามีกลุ่มนักเรียนบุกเข้าไปในพระราชฐานสวนจิตรลดาและก่อ
วินาศกรรม ในขณะที่เดียวกันก็เกิดข่าวลือแพร่สะพัดว่า นักศึกษาหญิงที่ถือธง
ไตรรงค์ในวันเคียนขวานถูกตำรวจตีตาย เด็กผู้ชายถูกถีบเตะตกคูน้ำจนตาย
สร้างความโกรธแค้นให้กับผู้ร่วมชุมนุมเป็นอย่างยิ่ง สถานการณ์รุนแรง
หนักขึ้น

รัฐบาลส่งทหารและตำรวจออกปราบ มีทั้งรถถังและเฮลิคอปเตอร์ จู่
ปะทะและนองเลือดมีตลอดสายถนนราชดำเนิน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
บางลำภู เป็นเวลาถึง 10 ชั่วโมง พร้อม ๆ กับมีคำสั่งห้ามประชาชนออกนอก
บ้านระหว่าง 22.00-05.30 น. ประกาศปิดโรงเรียนและสถาบันการศึกษาใน
กรุงเทพมหานคร นนทบุรี และสมุทรปราการ และกำหนดให้บริเวณ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และศิลปากรเป็นเขตอันตราย เตรียมพร้อมที่จะทำ
การกวาดล้างใหญ่

14.00 น. สำนักงานกองสลากกินแบ่ง และตึก ก.ต.ป. ถูกไฟเผา นัก
เรียนและประชาชนต่อสู้อย่างทรหด ยึดรถเมย์ไว้ขวางชนรถถึง แต่ก็ถูกยิงเสียชีวิต
ผู้บาดเจ็บถูกหามเข้าส่งโรงพยาบาลศิริราชตลอดเวลา

(ลาวเจียง)

คึกคักหนักแน่นดังแผ่นผา
กลมเกลียวแกลั้วกล้าสศไส
ฟันเฟืองฟาดฟันบรรลัย
กนกห้าสิบให้ชีวิตพลี

(สร้อย)

เจ้าหนุ่มสาวเอ๋ย เจ้าเคยแล้วหรือยัง (ซ้ำ)
ตายเพื่อสร้าง ตายเพื่อสร้างเสรี
มือเปล่าดินเปล่าก้าวหน้า
ยอมให้เข่นฆ่าไปเป็นผี
ถือหลักศักดิ์สิทธิ์เสรี
พูดกันดีดีแล้วตั้งนาน

(สร้อย)

เจ้าหนุ่มสาวเอ๋ย เจ้าเคยแล้วหรือยัง (ซ้ำ)
ตายเพื่อสร้าง ตายเพื่อสร้างเสรี
กดขี่ข่มเหงกะเนงร้าย
เผด็จการก้าวทำลายเสียทุกด้าน
ชวานาเป็นศพกบดาน
ชาวบ้านเป็นซากยาจน

(สร้อย)

เจ้าหนุ่มสาวเอย เจ้าเคยแล้วหรือยัง (ซ้ำ)
 ตายเพื่อสร้าง ตายเพื่อสร้างเสรี
 มือเปล่าดินเปล่าหัวหาญ
 แก้วกระบองคลุกกลางถนน
 นี่คือพลังของประชาชน
 ทุกคนสืบเลือดบางระจัน

(สร้อย)

เจ้าหนุ่มสาวเอย เจ้าเคยแล้วหรือยัง (ซ้ำ)
 ตายเพื่อสร้าง ตายเพื่อสร้างเสรี
 มาเถิดมาสร้างเมืองใหม่
 สร้างประเทศเราให้เป็นสวรรค์
 ใครมาข่มเหงรังแกกัน
 ประชาชนเท่านั้นลุกฮือเอย

(สร้อย)

เจ้าหนุ่มสาวเอย เจ้าเคยแล้วหรือยัง (ซ้ำ)
 ตายเพื่อสร้าง ตายเพื่อสร้างเสรี

(สุจิตต์ วงษ์เทศ “กล่อมวีรชน”

แต่งในห้วงดนตรีไทยเจ้าพระยา

ทำนอง ดับพระลอเสียงน้ำ ชันวาคม 2516)

18.10 น. จอมพลถนอม กิตติขจร ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

19.15 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสทางวิทยุและโทรทัศน์ ทรงขอให้ทุกฝ่ายระงับเหตุแห่งความรุนแรง และทรงแต่งตั้งศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ องคมนตรี และนายกพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย เป็นนายกรัฐมนตรีแทน

23.00 น. สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีพระราชดำรัสทางโทรทัศน์ แสดงความห่วงใย และ 23.30 น. ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรีคนใหม่ปราศรัยทางโทรทัศน์ ขอให้ทุกฝ่ายคืนสู่ความสงบ และประกาศจะใช้รัฐธรรมนูญภายใน 6 เดือน

อย่างไรก็ตาม 24.00 น. ของคืนวันนั้น จอมพลถนอม กิตติขจร ในตำแหน่งของผู้บัญชาการทหารสูงสุด ยังคงออกแถลงการณ์ว่ามีผู้ที่ “พยายามนำลัทธิการปกครองอื่นที่เลวร้ายมาล้มล้างการปกครองแบบประชาธิปไตย” จึงขอให้เจ้าหน้าที่ “ปฏิบัติหน้าที่จนสุดความสามารถ” ซึ่งก็คือการปราบปรามนักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชนที่ยังคงดำเนินไป

ตลอดคืนนั้น มีการต่อสู้ระหว่างนักเรียน ประชาชนและตำรวจ ที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลผ่านฟ้า ฝ่ายนักเรียนและประชาชนปักหลักสู้จากตึกบริษัทเดินอากาศไทย และป้อมพระกาฬ ส่วนที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย มีการชุมนุมอยู่อีกเป็นจำนวนหมื่น ผู้นำศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาฯ ขาดการ

ติดต่อกัน ซึ่งมีข่าวลือว่าบางคนเสียชีวิต เช่น เสกสรรค์ ประเสริฐกุล และเสาว
ณีย์ ลิ้มมานนท์ จึงมีการจัดตั้ง “ศูนย์ปวงชนชาวไทย” ขึ้นชั่วคราว เพื่อ
ประสานงานและคลี่คลายสถานการณ์ ท้องฟ้าแถบถนนราชดำเนินเป็นสี
แดง มีไฟควันพวยพุ่งอยู่เป็นหย่อม ๆ การต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพและ
ประชาธิปไตยดำเนินไปตลอดคืน

จันทร์ 15 ตุลาคม 2516

ตลอดคืนที่ผ่านมา นักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชน ยังคงยืน
หยัดชุมนุมกันหนาแน่นที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย คำประกาศเตือนและขู่
ของรัฐบาลหาเป็นผลไม่ กลับมีคนออกจากบ้านมาร่วมชุมนุมไม่ขาดระยะ
รัฐบาลมีประกาศหยุดราชการในวันนี้เป็นกรณีพิเศษ และมีประกาศปิด
ธนาคารทุกแห่ง

ในขณะที่เดียวกันนักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชน ก็ยืนหยัดต่อสู้
อย่างเด็ดเดี่ยว มีการลุกฮือเป็นจุด ๆ ทั่วกรุงเทพมหานคร และในบางท้องที่
ต่างจังหวัด โดยเฉพาะที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลผ่านฟ้า และสถานี
ตำรวจนางเลิ้ง นักเรียนและประชาชนพยายามต่อสู้บุกเข้ายึดและเผาตลอด
คืนจนรุ่งเช้า

จากข้อเท็จจริงที่ว่า แม้จอมพลถนอม กิตติขจร จะลาออกจาก
ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้วก็ตาม แต่ก็ยังดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูง
สุด และก็ยังปรากฏว่า การปราบปรามนักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชน
ยังดำเนินอยู่ต่อไป พร้อมกับมีแถลงการณ์ว่า มีผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ส่ง
พลพรรคมีอาวุธร้ายแรงสวมรอยเข้ามา ยิ่งทำให้เห็นว่าเป็นการสร้างควม

เท็จ สร้างความโกรธแค้นและเกลียดชังยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนนิสิตนักศึกษา และประชาชนเกิดพลังในการต่อสู้ต่อไป แม้จะบาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมากก็ตาม

จากการปราบปรามอย่างรุนแรงและไร้มนุษยธรรม ใช้ทั้งรถถัง เฮลิคอปเตอร์ อาวุธสงครามหนัก ทหารและตำรวจจำนวนมาก ทำให้เกิดความขัดแย้งในวงการรัฐบาลอย่างหนัก มีทหารและตำรวจที่ไม่เห็นด้วย พลเอกถนอม ลียะรา ผู้บัญชาการทหารบกเอง ก็ไม่เห็นด้วยกับวิธีการรุนแรงนี้ ทางด้านทหารอากาศและทหารเรือ ก็เห็นด้วยกับทางฝ่ายของผู้บัญชาการทหารบก กลายเป็นแรงผลักดันให้จอมพลถนอม กิตติขจร ต้องลาออกจากตำแหน่ง และท้ายที่สุดคณะปฏิวัติทั้งสาม ถนอม-ประภาส-ณรงค์ ก็ต้องเดินทางออกจากประเทศไทยไป เหตุการณ์ทั้งหมดจึงสงบลงโดยพลันทันทีที่มีการประกาศว่าบุคคลทั้ง 3 ได้เดินทางออกนอกประเทศแล้วเมื่อ 18.40 น.

เมื่อเดือนตุลาคม พุทธศักราช 2516 เยาวชนคนหนุ่มสาวหลายคนออกจากบ้าน ไปพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ หลายคนไม่ได้กลับบ้านอีกเลย บางคนกลับไปด้วยร่างกายพิการ บางคนกลับไปด้วยความรู้สึกใหม่ เหตุการณ์ 14-15 ตุลาคม มีผู้เสียชีวิต 77 คน บาดเจ็บ 857 คน

วันที่ 14-15 ตุลาคม 2516 วีรชนคนหนุ่มสาวเดินทางออกจากบ้าน และเดินทางสู่ดินแดนแห่งประวัติศาสตร์และตำนาน ที่จะต้องจดจำกันไว้ในแผ่นดินนี้ชั่วกาลนาน

กางปีกหลักบินจากเมือง	เจ้านกสีเหลืองจากไป
เจ้าบินไปสู่เสรี	บัดนี้เจ้าชีวาวาย ฮือ...ฮือ...
เจ้าเหิร ไปสู่ห้วงหาว	เมฆขาวถามเจ้าคือใคร
อาบปีกด้วยแสงตะวัน	เจ้าฝันถึงโลกสีใด ฮือ...ฮือ...

(วินัย อุกฤษณ์

"นกสีเหลือง")

(พูด) “คุณจำได้ไหม เหตุการณ์เมื่อวันที่ 14-15 ตุลาคม

คุณจำได้ไหม รอยเลือด ครบน้ำตาล....และฝันร้ายของผู้คน

วีระชนคนหนุ่มสาวของเรา

ได้ตายไปท่ามกลางห่ากระสุนและแก๊สน้ำตา

ตายไปขณะชูสองมืออันวางเปล่าขึ้นเรียกร้องหาเสรีภาพ

ณ บัดนี้ ขอให้พวกเราจงหยุดนิ่ง

และส่งใจระลึกถึงไปยังพวกเขาเหล่านั้น

อย่างน้อยก็เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจ

และจะได้เป็นกำลังใจสำหรับผู้ที่จะอยู่ต่อสู้ต่อไป”

จงเป็นไปเถิดคนกล้า	ความฝันสูงกว่าไฉ
เจ้าบินไปจากรวงรัง	ข้างหลังเขายังอาลัย
กางปีกหลีกบินจาก	เจ้านกสีเหลืองจากไป
เมือง	
เจ้าคือวิญญาณเสรี	บัดนี้เจ้าชีวาวย
	(วินัย อุกฤษณ์ “นกสีเหลือง”)

หมายเหตุ

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขียนครั้งแรกเมื่อกันยายน 2536

สำหรับเป็นสคริปวิดีโอ อนุกรรมการของที่ระลึก 60 ปี ธรรมศาสตร์

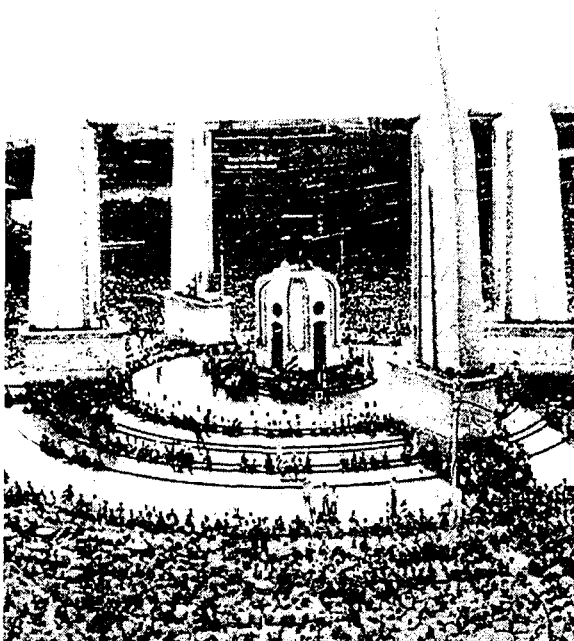
14 ตุลาคม

บันทึกประวัติศาสตร์

โดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

โครงการ .

"บรรยายสาธารณะ-ตลาดวิชา- มหาวิทยาลัยประชาชน"

30 ปี 14 ตุลาคม
กับประชาธิปไตยไทย

เสาร์ที่ 2 สิงหาคม - อาทิตย์ที่ 28 กันยายน 2546
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ และ
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ดลิ่งชัน

บันทึกประวัติศาสตร์
โดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

[illegible]

โครงการ "บรรยายสาธารณะ-ตลาดวิชา-มหาวิทยาลัยประชาชน" 30 ปี 14 ตุลา กับประชาธิปไตยไทย

สืบเนื่องจากการที่รัฐสภาได้มีมติกำหนดให้ วันที่ 14 ตุลาคม เป็นวันประชาธิปไตย อันเป็นผลมาจากการขบวนการประชาธิปไตยของประชาชนชาวไทยในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา เหตุการณ์ดังกล่าวจะเวียนมาบรรจบครบรอบ 30 ปี ในปีพุทธศักราช 2546 นี้

เป็นที่ทราบกันดีว่าผลกระทบอันต่อเนื่องของเหตุการณ์นั้น ทำให้ความเป็น "ประชาธิปไตย" ในสังคมไทย มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ แต่ "ประชาธิปไตย" นั้น ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ที่สำคัญคือจะต้องให้ความสนใจในความเป็น "ประชาธิปไตย" ที่ต้องมาจาก "อำนาจอธิปไตยที่เป็นของปวงประชามหาชน"

หากพิจารณาจากหนึ่งในหลัก 6 ประการของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ที่ "คณะราษฎร" ได้ประกาศไว้ คือ "จะต้องการศึกษาเต็มที่แก่ราษฎร" ซึ่งตรงกับคำของผู้ประศาสน์การ พทพฯ ปรีดี พนมยงค์ในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ซึ่งเป็น "ตลาดวิชา" แห่งแรกของประเทศ ดังข้อความที่ว่า

...มหาวิทยาลัยย่อมอุปมาประดุจบ่อน้ำ บำบัดความกระหายของราษฎรผู้สมัครแสวงหาความรู้ อันเป็นสิทธิและโอกาสที่ เขาควรจะมีควรได้ ตามหลักแห่งเสรีภาพในการศึกษา รัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรเห็นความจำเป็นในข้อนี้ จึงได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้น...

ยิ่งในสมัยที่ประเทศของเราดำเนินการปกครองรับรัฐธรรมนูญเช่นนี้แล้ว เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้มีมหาวิทยาลัยด้านรับประชาชนความรู้ในวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองแก่พลเมืองให้มากที่สุดที่จะเป็นไปได้ เปิดโอกาสให้แก่พลเมืองที่จะใช้เสรีภาพในการศึกษากว้างขวางยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติสืบไป..."

นอกจากนี้ในสถานการณ์ปัจจุบัน การเมืองไทยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมี "ส่วนร่วม" ของการเมืองภาคประชาชน ที่จะช่วยให้การเมืองภาครัฐเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริการพัฒนาสังคมอย่างถูกต้องและเป็นธรรม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการผลักดันให้ขบวนการดังกล่าวเกิดขึ้น เพื่อการพัฒนาของประชาธิปไตยในสังคมไทย

ดังนั้น การศึกษาจึงมีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจเพื่อเป็นทุนทางสังคม โดยส่งเสริมให้ประชาชน มีพื้นฐานในระบบวิถีชีวิตที่เป็นระเบียบแบบแผน อีกทั้งยังต้องมีการศึกษาที่จะสร้างเสริม "แนวคิดเชิงนโยบาย" ที่จำเป็นที่จะก่อให้เกิดการสานต่อผสมผสานกับกระบวนการทางวิชาการและภูมิปัญญาไทยเพื่อหาทางออกให้สังคมในที่สุด

กำหนดการ

เสาร์ที่ 2 สิงหาคม 2546

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ต.ลิ่งช้าง

13.00-13.15 พิธีเปิดงาน

13.15-14.00 ปาฐกถา นำ "การเมือง การศึกษา
กับทางเลือกของสังคมไทย"

ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก

ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

14.00-15.30 บรรยายสาธารณะ "ปัญหาของประชาธิปไตย
เอกลักษณ์ เสี่ยงข้างมาก สิทธิ และ

ความยุติธรรม"

ดร.เกษียร เตชะพีระ ม.ธรรมศาสตร์

15.30-16.30 อภิปรายทั่วไปและซักถาม

16.30-17.00 ถิ่นนำบทกวี

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ วิทยาลัยศรีรัตนโกสินทร์

เสาร์ที่ 9 สิงหาคม 2546

ห้องเวสต์ พุทธินันท์ หอสมุด มธ. ท่าพระจันทร์

13.00-15.00 วิดีทัศน์เรื่อง "14 ตุลา"

นำเสวนา โดย เสาวนีย์ ลิ้มมานนท์

15.00-16.30 บรรยายสาธารณะ "30 ปี 14 ตุลา"

ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช

โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย

16.30-17.00 อภิปรายทั่วไปและซักถาม

เสาร์ที่ 16 สิงหาคม 2546

ห้อง 201 คณะศิลปศาสตร์ มธ. ท่าพระจันทร์

13.00-15.00 บรรยายสาธารณะ "นรกกับสวรรค์

และประชาธิปไตยไทย"

อาทิตย์ สุวัทนา ม.ธรรมศาสตร์

15.00-16.30 "อารยะขัดขืน กับสังคมไทย"

รศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ม.ธรรมศาสตร์

16.30-17.00 อภิปรายทั่วไปและซักถาม

17.00-18.00 การแสดงศิลปวัฒนธรรม ชมรมอุษาคเนย์ศึกษา

เสาร์ที่ 23 สิงหาคม 2546

(ห้องเรวัต พุทธินันท์ หอสมุด มธ. ท่าพระจันทร์)

13.00-15.00 ภาพยนตร์ "14 ตุลา สงครามประชาชน"

15.00-17.00 เลวณานวัชร์ "สื่อภาพยนตร์กับการอธิบาย
เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์"

อาจารย์ทรงยศ แวงหงษ์ ม.ศิลปากร

อาจารย์กำจร หลุยยะพงศ์ ม.ธรรมศาสตร์

17.00-18.00 อภิปรายทั่วไปและซักถาม

เสาร์ที่ 30 สิงหาคม 2546

(ห้อง 201 คณะศิลปศาสตร์ มธ. ท่าพระจันทร์)

13.00-13.50 บรรยายสาธารณะ เรื่อง

"การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475"

รศ.นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ม.ธรรมศาสตร์

14.00-14.50 "การเมืองไทยสมัยคณะราษฎร

และสงครามโลกครั้งที่ 2"

ผ.ศ.อัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ ม.รังสิต

15.00-15.50 "การเมืองไทยพุทธศตวรรษ 2490"

ดร.สุทธาชัย ยิ้มประเสริฐ จุฬาลงกรณ์

16.00-16.30 อภิปรายทั่วไปและซักถาม

16.30-18.00 การแสดงศิลปวัฒนธรรม ชมรมอุษาคเนย์ศึกษา

เสาร์ที่ 6 กันยายน 2546

(ห้องเรวัต พุทธินันท์ หอสมุด มธ. ท่าพระจันทร์)

13.00-14.30 บรรยายสาธารณะ เรื่อง

"ววงวรรณกรรมกับ 14 ตุลา"

สุชาติ สวัสดิ์ศรี

14.30-15.15 อภิปรายทั่วไปและซักถาม

15.15-16.30 "กว่าจะเป็น 14 ตุลา"

อาจารย์ประจักษ์ ก้องกีรติ ม.ธรรมศาสตร์

16.30-17.00 อภิปรายทั่วไปและซักถาม

17.00-18.00 การแสดงศิลปวัฒนธรรม ชมรมอุษาคเนย์ศึกษา

เสาร์ที่ 13 กันยายน 2546

(ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร)

ร่วมกับ สมาคมจดหมายเหตุไทย

13.00 ฉาย "วีซีดี" ประวัติศาสตร์ "14 ตุลา"

เสวนา โดย ทรงยศ แววหงษ์

อัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์

14.15 ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

นายกสมาคมจดหมายเหตุไทย กล่าวรายงาน

14.20 ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กล่าวเปิดงาน

14.45 พณฯ จาตุรนต์ ฉายแสง ปาฐกถาว่า

"30 ปี 14 ตุลา กับประชาธิปไตยไทย"

15.15 อภิปราย "30 ปี 14 ตุลา กับปัญหา

ตำราเรียนและหลักฐานจดหมายเหตุ"

เสวนานี้ยี่ ลิมมานนท์, อเนก เหล่าธรรมทัศน์,

ภูมิธรรม เวชยชัย, วิวัฒน์ชัย วินิจจะกุล,

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (ดำเนินการอภิปราย)

17.30-18.00 งานเลี้ยงรับรอง ณ สโมสรหมู่บ้าน

หน้าศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

พร้อมการแสดงศิลปวัฒนธรรม

เสาร์ที่ 20 กันยายน 2546

(ห้อง 201 คณะศิลปศาสตร์ มธ. ท่าพระจันทร์)

13.00-14.30 บรรยายสาธารณะ เรื่อง

"พฤษภาประชาธรรม 2535"

ดร.ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ม.ธรรมศาสตร์

14.30-15.15 อภิปรายทั่วไปและซักถาม

15.15-16.30 "6 ปี ปฏิรูปสื่อ-เราจะไปทางไหนกัน?"

รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ จุฬาลงกรณ์ฯ

เทพชัย หย่อง สมาคมนักข่าววิทยุโทรทัศน์

16.30-17.00 อภิปรายทั่วไปและซักถาม

17.00-18.00 การแสดงศิลปวัฒนธรรม ชมรมดุซงเคอเย่ศึกษา

อาทิตย์ที่ 28 กันยายน 2546

(หอประชุมเล็ก มธ. ท่าพระจันทร์)

13.00-14.30 บรรยายสาธารณะ เรื่อง

"หนึ่งทศวรรษเศรษฐกิจไทย"

ศาสตราจารย์ อัมมาร์ สยามวาลา IDRI

14.30-15.15 อภิปรายทั่วไปและซักถาม

15.15-16.30 "รัฐ การเมือง และ อาชญากรรม"

ผ.ศ.โจ ชึงภากรณ์ จุฬาลงกรณ์ฯ

16.30-17.00 อภิปรายทั่วไปและซักถาม

17.30-19.00 จักรวรรดิศาสตร์ "30 ปีผ่านไป ไฉนเหมือนโกหก"

โดย วิโรจน์ ตั้งวาณิชย์, วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์

สอบถามรายละเอียด มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ฯ

คุณปริยา แววงษ์ 0-2424-5768, 0-2433-8713

“เมื่อเดือนตุลาคม พุทธศักราช 2516 เยาวชนคนหนุ่มสาว
หลายคนออกจากบ้าน ไปพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่
หลายคนไม่ได้กลับบ้านอีกเลย บางคนกลับไปด้วยร่างกายพิการ
บางคนกลับไปด้วยความรู้สึกใหม่ เหตุการณ์ 14-15 ตุลาคม มีผู้
เสียชีวิต 77 คน บาดเจ็บ 857 คน

วันที่ 14-15 ตุลาคม 2516 วีรชนคนหนุ่มสาวเดินออก
จากบ้าน และเดินเข้าสู่ดินแดนแห่งประวัติศาสตร์และตำนาน ที่
จะต้องจดจำกันไว้ในแผ่นดินนี้ชั่วกาลนาน”

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
413/38 ถนนอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700, โทร. (02) 424-5768, 433-8713, Fax. (02) 433-8713

The Foundation for the Promotion of Social Sciences and Humanities Textbooks Project
413/38 Arun-amarin Road, Bangkok 10700, THAILAND, Tel. (66-2) 424-5768, 433-8713, Fax. (66-2) 433-8713
URL: <http://www.textbookproject.com>, e-mail: munitihik@loxinfo.co.th